

Bacheloropleiding
BESTUURSKUNDE
Hogeschool van Amsterdam

Rapport over de basiskwaliteit
18 april 2023

Content

1. Basisgegevens	3
2. Panel	3
3. Werkwijze	4
<i>Benadering: ontwikkelingsgericht visiteren</i>	4
<i>Vorbereiding panel</i>	4
<i>Rapportage</i>	6
4. Samenvatting	7
5. Oordelen per standaard	9
5.1 <i>Beoogde leerresultaten</i>	9
5.2 <i>Onderwijsleeromgeving</i>	12
5.3 <i>Toetsing</i>	12
5.4 <i>Gerealiseerde leerresultaten</i>	12
6. BIJLAGEN	16
<i>Bijlage 1. Bestudeerde documentatie</i>	16
<i>Bijlage 2 Bezoekprogramma</i>	16

1. Basisgegevens

Naam opleiding (croho):	Bestuurskunde/Overheidsmanagement (34464)
Niveau en oriëntatie:	hbo-bacheloropleiding
Studiepunten:	240 EC
Locatie:	Amsterdam
Variant:	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Instelling:	Hogeschool van Amsterdam
Status instelling:	Bekostigd hoger onderwijs
Resultaat instellingstoets:	Positief (2019)

Experiment instellingsaccreditatie

De Hogeschool van Amsterdam (HvA) doet mee aan het experiment instellingsaccreditatie van het ministerie van OCW. Instellingen die deelnemen aan deze pilot mogen hun opleidingen op laten gaan voor een zogeheten "lichtere opleidingsbeoordeling". Opleidingen leggen verantwoording af over twee NVAO-standaarden in plaats van vier. Alleen Standaard 1 (beoogde leerresultaten) en Standaard 4 (gerealiseerde leerresultaten) worden beoordeeld. Ook de standaarden 2 en 3 moeten worden beoordeeld door een extern panel van peers, maar dan zonder betrokkenheid van de NVAO in het proces en in de besluitvorming. Opleidingen van de HvA organiseren deze beoordeling zelf middels het uitvoeren van midterm reviews. Uitgebreidere informatie over het experiment is te vinden op de website van de NVAO¹.

2. Panel

De NVAO heeft op 16 december 2022 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de bacheloropleiding Bestuurskunde van de Hogeschool van Amsterdam beoordeelde bestond uit:

- T.T. (Tim) Lamers MSc (voorzitter), zelfstandig adviseur, tevens teamleider bij Universiteit van Leiden
- Prof. dr. T. (Taco) Brandsen, Hoogleraar Bestuurskunde, Radboud Universiteit
- M.B.C. (Mieke) Jaspers MA, Senior consultant onderwijsinnovatie en toetsing / lid lectoraat Technology Enhanced Assessment bij Fontys Hogeschool
- Drs. P. (Pim) van Gestel, Hogeschooldocent Bestuurskunde/Overheidsmanagement, Haagse Hogeschool
- Drs. M. (Martine) Koehein, Gebiedscoördinator stadsdeel Oost, Gemeente Amsterdam
- S.J. (Sjoerd) Looijen (student-lid), bachelorstudent Bestuurskunde/Overheidsmanagement, Avans Hogeschool

Het panel werd bijgestaan door drs. L.C. (Linda) te Marvelde, die optrad als secretaris.

---

¹ <https://www.nvao.net/nl/procedures/nederland/experiment-instellingsaccreditatie-met-lichtere-opleidingsaccreditatie>

Het bezoek van het panel aan de bacheloropleiding Bestuurskunde van de Hogeschool van Amsterdam vond plaats op 10 maart 2023. Bij de beoordeling is uitgegaan van het NVAO-protocol *Beoordeling opleiding met lichtere opleidingsaccreditatie - Experiment instellingsaccreditatie met lichtere opleidingsaccreditatie - Nadere uitwerking* (februari 2019). Dit protocol verwijst voor delen van de uitwerking van de beoordeling naar het *Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling* van de NVAO (september 2018).

3. Werkwijze

Benadering: ontwikkelingsgericht visiteren

Het huidige beoordelingskader van de NVAO biedt instellingen de mogelijkheid om bij visitaties meer nadruk te leggen op verbetering en ontwikkeling en minder op verantwoording. Het kader is een relatief flexibel instrument dat de regie bij opleidingen zelf legt en weinig expliciete eisen stelt. In een ontwikkelgerichte visitatie presenteert de opleiding zich op basis van (bestaande) documenten aan het panel. Het panel bestudeert deze stukken voorafgaand aan de visitatie en geeft vervolgens enige weken voor het visitatiebezoek zijn voorlopige oordelen door aan de opleiding. Hierdoor weet de opleiding waar zij aan toe is en er ligt minder druk op het visitatiebezoek.

Bij het vormgeven van het visitatiebezoek heeft de opleiding (binnen de grenzen van het beoordelingskader) de vrije hand: de opleiding kan bijvoorbeeld kiezen voor een bezoekprogramma waarin de belangrijkste ontwikkelvragen van de opleiding centraal staan. De opleiding Bestuurskunde van de HvA heeft aangegeven de regie te willen voeren over het visitatieproces om eigen keuzes en accenten te leggen. Dit vindt steun bij de ruimte die het beoordelingskader de opleiding geeft. Het past tevens bij de deelname van de HvA aan het experiment instellingsaccreditatie en de daarbij behorende lichtere opleidingsaccreditatie. Ook het panel steunt de opleiding in deze keuze.

Voorbereiding panel

Vanaf november 2022 tot aan het bezoek aan de Hogeschool van Amsterdam vonden regelmatig overleggen plaats tussen de secretaris en de voorzitter over de taakstelling en werkwijze van het panel in het algemeen en de rol van de voorzitter in het bijzonder. Hiermee is ook uitvoering gegeven aan de verplichting tot training van de panelvoorzitter. Tijdens de startvergadering met het volledige panel is de opdracht van het panel, het beoordelingskader en de werkwijze toegelicht en met elkaar afgestemd.

De opleiding schreef ter voorbereiding op de beoordeling een zelfevaluatie-rapport. In samenspraak met de voorzitter van het panel selecteerde de secretaris vijftien eindwerken. Daarbij hielden de secretaris en de voorzitter rekening met een evenwichtige spreiding in cijfers, beoordelaars en wijze van afstuderen ("oude stijl" versus "nieuwe stijl"). Bij de eindwerken heeft het panel ook de beoordelingsformulieren die door de examinatoren waren ingevuld opgevraagd en bestudeerd.

De voorlopige beoordeling van de basiskwaliteit van de opleiding Bestuurskunde op standaarden 1 en 4 vond enige weken voorafgaand aan het locatiebezoek plaats. Ieder panellid beoordeelde de aangeleverde documentatie en gebruikte hierbij gestandaardiseerde beoordelingsformulieren. De eindwerken zijn verdeeld over de domeindeskundige panelleden. Met betrekking tot één eindwerk

heeft het panel het vier-ogenprincipe toegepast. Hierna vond een online overleg plaats waarin het panel zijn bevindingen besprak en thema's/gesprekspunten identificeerden ter voorbereiding op het locatiebezoek. Het panel zag in deze fase geen aanleiding om gebruik te maken van de geboden mogelijkheid om voorafgaand aan het locatiebezoek aanvullende informatie op te vragen en/of online gesprekken te voeren om de basiskwaliteit te toetsen. Het panel kon op basis van de geleverde documentatie een voorlopig positief oordeel vellen op standaarden 1 en 4. De panelvoorzitter en secretaris hebben het voorlopige positieve oordeel van het panel op beide standaarden voorafgaand aan het visitatiebezoek met de opleiding gedeeld in een online terugkoppeling op 14 februari 2023.

Het panel heeft tijdens het vooroverleg studenten, docenten en andere betrokkenen bij de opleiding, de gelegenheid geboden om zaken onder de aandacht van het panel te brengen die zij van belang achten voor de beoordeling. Niemand heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

Het panel en de opleiding spraken af om het locatiebezoek ontwikkelingsgericht in te steken en hebben op meerdere momenten contact gehad over de vormgeving van het bezoek. Zo heeft de opleiding een voorstel gedaan voor een bezoekprogramma. Na bestudering van de documenten en het concept-bezoekprogramma heeft het panel bij de opleiding (als onderdeel van de online terugkoppeling) verzocht een aantal zaken te verwerken in het definitieve bezoekprogramma met als doel de voorlopige beoordeling te kunnen verdiepen en om door gesprek bij te kunnen dragen aan de ontwikkeling van de opleiding:

- Het panel verzocht om ruimte in het bezoekprogramma om expliciet over de voorlopige bevindingen op Standaard 1 en Standaard 4 met de opleiding te spreken.
- Het panel verzocht tevens om ruimte in het bezoekprogramma om te spreken over de "transitiefase" waarin de opleiding zich bevindt (gekoppeld aan de bevindingen op Standaard 1 en 4).
- Het panel heeft aangegeven dat het graag een minder groot aandeel in het programma zou reserveren voor de thematische onderdelen "moreel kompas" en "digitalisering". Met name ten aanzien van dat laatste onderwerp heeft het panel aangegeven er te weinig kennis van of affiniteit mee te hebben en zich daarom niet de juiste gesprekspartner te achten.

De opleiding heeft het uiteindelijke programma van het locatiebezoek vastgesteld, hier toegevoegd als bijlage 2.

De opzet en het verloop van het locatiebezoek maakten dat het voor het panel lastig was om zijn rol als gesprekspartner volwaardig te kunnen nemen. Hierdoor heeft het panel zijn voorlopige oordeel beperkt kunnen verrijken. Dit komt volgens het panel onder andere door de gekozen werkvormen (workshops, parallelle sessies). Verder stelt het panel vast dat het naar zijn indruk als collectief geen rol van betekenis heeft kunnen spelen in de thematische sessies die tot doel hadden om tot ideeën te komen over hoe de onderwerpen "digitalisering" en "moreel kompas" in het curriculum tot uiting kunnen komen. Dit komt volgens het panel onder andere door het gebrek aan inzicht in het onderwijs- en toetsprogramma van de opleiding (ingevolge de opdracht om enkel Standaard 1 en Standaard 4 te beoordelen). Daardoor heeft het panel tevens naar zijn mening maar in beperkte mate kunnen bijdragen aan het ontwikkelgerichte aspect van de opleidingsbeoordeling.

Het panel staat achter zijn oordeel dat op basis van zorgvuldige bestudering van documenten tot stand is gekomen en in beperkte mate door middel van gesprekken is verrijkt. Het panel concludeert dat de opbrengst van het locatiebezoek evenwel minder rijk is dan gewenst en heeft vernomen dat ook de opleiding die mening is toegedaan.

Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel. Daarna vroeg de secretaris de panelleden om het rapport te bekijken en van feedback te voorzien. Na verwerking van de feedback en na akkoord van het panel stuurde de secretaris het rapport naar de opleiding met het verzoek om feitelijke onjuistheden te melden.

Na ontvangst van de reactie op het conceptrapport vond op vrijdag 14 april 2023 nog een online gesprek plaats tussen vertegenwoordigers van de instelling en de opleiding met de panelvoorzitter en de secretaris over de weergave van het beoordelingsproces in deze rapportage. Na overleg met de panelvoorzitter corrigeerde de secretaris enkele feitelijke onjuistheden en paste zij de weergave van het beoordelingsproces aan. Daarna vroeg de secretaris de panelleden om de aangepaste tekstdelen te bekijken en te accorderen. Vervolgens stuurde zij het vastgestelde rapport naar de instelling.

4. Samenvatting

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De bacheloropleiding Bestuurskunde/ Overheidsmanagement (hierna: Bestuurskunde) van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) leidt professionals op die bijdragen aan het vinden van oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en die deze oplossingen kunnen uitvoeren.

Volgens de documentatie onderscheidt de opleiding zich momenteel door een focus te leggen op de grootstedelijke context die zich kenmerkt door een hoge dynamiek, een grote diversiteit aan culturele, religieuze en etnische achtergronden (zgn. 'superdiversiteit') en een hoge mate van complexiteit. De opleiding heeft haar profiel vertaald in beoogde leerresultaten die zijn uitgedrukt in eindkwalificaties op basis van een set van acht competenties. Het panel stelt vast dat het palet van beoogde leerresultaten van de opleiding Bestuurskunde voldoet, aansluit bij het huidige opleidingsprofiel en in lijn zijn met een beroepsoriëntatie op bachelorniveau.

Het leggen van structurele en expliciete verbindingen tussen het eigen opleidingsprofiel en het Landelijk Opleidingsprofiel voor de opleidingen Bestuurskunde/Overheidsmanagement (LOBO) is nog enigszins onderbelicht. Het panel adviseert de opleiding daarom om methodisch en expliciet de samenhang te beschrijven tussen de opleidingscompetenties, leerresultaten, het model voor Verantwoord Bestuurskundig Handelen (VBH) dat de opleiding Bestuurskunde hanteert; en hoe deze zich verhouden tot het LOBO-profiel en de onderliggende Body of Knowledge and Skills per competentie.

De opleiding bevindt zich ten tijde van de visitatie in een ontwikkelproces (transitie) dat eind 2023 o.a. moet leiden tot een herijkt opleidingsprofiel, herschreven competenties en een aangepast programma. De opleiding oriënteert zich op mogelijkheden om ook in te zetten op andere contexten dan de grootstedelijke context (bijv. kleinere gemeenten, regionale issues). Het panel moedigt de opleiding aan om door te gaan op de ingeslagen weg qua profilering die zich richt op "brede maatschappelijke thema's" als vertrekpunt.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Niet van toepassing in verband met lichtere opleidingsbeoordeling.

Standaard 3 Toetsing

Niet van toepassing in verband met lichtere opleidingsbeoordeling.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

Om zicht te krijgen op de realisatie van de beoogde leerresultaten bestudeerde het panel voorafgaand aan het bezoek de eindwerken van vijftien studenten. Hierbij heeft het panel inzicht gekregen in twee verschillende soorten afstudeerdossiers en bijbehorende beoordelingen.

Tot aan het studiejaar 2020-2021 leverden studenten in de eindfase van de opleiding drie producten op: een afstudeerproduct (i.c. scriptie), een profileringsportfolio en een presentatie/verdediging. Vanaf het studiejaar 2021-2022 richt de opleiding de afstudeerfase anders in, met het doel beter recht te doen aan het werkveld van de hbo-bestuurskundige. Studenten kunnen vanaf dat moment

afstuderen op een beroepsproduct, dat tot stand komt middels het doorlopen van het VBH-model. Een beroepsproduct is alles dat in een professionele context gevraagd kan worden als eindresultaat aan een hbo-bestuurskundige, zoals een actieonderzoek, een discussienota voor een gemeenteraad, een draaiboek voor een expert-bijeenkomst, een website, podcast of een symposium.

Het panel concludeert na bestudering van de eindwerken dat deze van voldoende kwaliteit zijn. Ze zijn relevant voor de praktijk en op voldoende niveau (startbekwaam). De eindwerken leveren bijdragen aan kennisopbouw (toegepast, beroepsgericht), reiken handvatten aan voor praktijkoplossingen/interventies, en hebben waarde voor de beroepspraktijk. Ze bevatten relevante (nieuwe) praktijkgegevens, voortkomend uit (eigen) desk- en fieldresearch. De eindwerken zijn over het algemeen professioneel opgebouwd en opgeleverd (zakelijk taalgebruik, structuur, layout). De schrijfstijl is overwegend toegankelijk en vanuit de (informatie)behoeften van de opdrachtgever geschreven. Studenten tonen zich in hun schriftelijke rapportages bewust van de eigen positie. De onderzoeken zijn afgebakend, hoofd- en deelvragen dienen als leidraad. Een algemeen beeld is wel dat het gebruik van theorie in de eindwerken soms te ver afstaat van het praktijkvraagstuk, niet overal even relevant is, of dat er juist een tekort aan theorie/theoretisch kader is.

Het panel stelt verder vast dat alumni en werkveld voldoende baat hebben bij de opleiding. De opleiding zorgt voortdurend voor een sterke relatie met het werkveld.

Het panel waardeert de transitie die de opleiding maakt ten aanzien van de wijze waarop ze de realisatie van de leerresultaten wil aantonen, maar vindt ook dat het noodzakelijk is dat de opleiding hier nog een volgende stap in zet. Zo zullen minimumeisen t.a.v. de vormgeving van de beroepsproducten, niveau en beoordeling snel verder moeten worden uitgewerkt. Een versnelling van de ontwikkeling van de afstudeerfase nieuwe stijl mag worden verwacht, met een strakke sturing die samenhangend, kritisch en consistent is en wordt uitgevoerd op basis van een expliciete visie.

5. Oordelen per standaard

Inleiding

De Hogeschool van Amsterdam (HvA) is in 1993 ontstaan na de fusie van twee grote hogescholen: de Algemene Hogeschool Amsterdam en de Hogeschool van Amsterdam. Het onderwijsaanbod is onderverdeeld in zeven faculteiten: Bewegen, Sport en Voeding; Business en Economie; Digitale Media en Creatieve Industrie; Gezondheid; Maatschappij en Recht; Onderwijs en Opvoeding; en Techniek. De HvA biedt opleidingen aan op alle hbo-niveaus (associate degree, bachelor en master) en in verschillende varianten (voltijd, deeltijd, duaal). Hiermee bedient de hogeschool een brede en diverse studentenpopulatie.

De opleiding Bestuurskunde is onderdeel van de faculteit Maatschappij en Recht. Studenten van deze faculteit kiezen uit een breed aanbod aan sociale, culturele, juridische en gedragskundige opleidingen. Deze opleidingen - op bachelor- en masterniveau - kijken elk vanuit hun eigen invalshoek naar de mens, zijn gedrag en het recht. Vanuit die perspectieven speelt de faculteit een relevante rol in de Amsterdamse samenleving. De contacten met het werkveld en de actieve participatie in projecten zoals de Amsterdamse Wijkaanpak en Het Juridisch Spreekuur bieden studenten mogelijkheden voor een gedegen kennismaking tijdens hun opleiding met de Amsterdamse praktijk.

5.1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Bevindingen en overwegingen

De bacheloropleiding Bestuurskunde/ Overheidsmanagement (hierna: Bestuurskunde) van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) leidt professionals op die bijdragen aan het vinden van oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en die deze oplossingen kunnen uitvoeren. De opleiding bevindt zich ten tijde van de visitatie in een ontwikkelproces (transitie) dat eind 2023 o.a. moet leiden tot een herijkt opleidingsprofiel, herschreven competenties en een aangepast programma.

Volgens de documentatie onderscheidt de opleiding zich door een focus te leggen op de grootstedelijke context die zich kenmerkt door een hoge dynamiek, een grote diversiteit aan culturele, religieuze en etnische achtergronden (zgn. 'superdiversiteit') en een hoge mate van complexiteit. Tijdens het locatiebezoek is het panel geïnformeerd dat de opleiding in de praktijk beweegt naar een breder profiel waarin "brede maatschappelijke thema's" centraal staan en de stad Amsterdam (nog steeds) als laboratorium functioneert waarin studenten hun kennis en vaardigheden kunnen toepassen. Het panel vindt dit een logische ontwikkeling. In het gesprek met studenten tijdens het visitatiebezoek blijkt ook dat zij deze verschuiving in perspectief op prijs stellen en ook al bemerken. Het panel meent dat kennis en vaardigheden die zijn opgedaan in een grootstedelijke (i.c. Amsterdamse) context goed op andere plekken in het publieke domein kunnen worden toegepast; deze zijn immers ook vereist in kleine steden en landelijke gebieden. Bovendien wordt er door de opleiding naar verwezen dat afgestudeerden op verschillende bestuurlijke niveaus actief kunnen zijn.

De opleiding heeft haar profiel vertaald in beoogde leerresultaten die zijn uitgedrukt in eindkwalificaties op basis van een set van acht competenties. De acht competenties richten zich elk op een onderdeel van de beleidscyclus en zijn verder uitgewerkt in het model voor Verantwoord Bestuurskundig Handelen (VBH) dat de opleiding Bestuurskunde hanteert. De kenniscomponent is multidisciplinair en komt voort uit de vijf constituerende disciplines (economie, sociologie, recht, politicologie en organisatiekunde). De vaardigheden die deel uitmaken van de competenties zijn dienstbaar aan een aantal gedefinieerde beroepsrollen.

Het opleidingsprofiel, de competenties en de bestuurskundige beroepsrollen zijn bij de start van de opleiding (2011) in nauwe samenwerking met het werkveld tot stand gekomen. De competenties zijn gerelateerd aan de Dublin-descriptoren van het bachelorniveau en de hbo-kernkwalificaties. De opleiding verhoudt zich met de acht competenties tot haar eigen beroeps- en opleidingsprofiel dat in 2019 opnieuw is gepreciseerd en gevalideerd door middel van interviews met sleutelpersonen/senior professionals uit het werkveld over: (1) ontwikkelingen in het werkveld, (2) de precisering van de nodige vaardigheden en beheersing van beroepsproducten van startende hbo-bestuurskundigen en (3) de ontwikkeling van de arbeidsmarkt voor hbo- bestuurskundigen in de nabije toekomst.

Het Landelijk Overleg Bestuurskunde Opleidingen heeft in 2019 is een nieuw Landelijk Opleidingsprofiel voor de opleidingen Bestuurskunde/Overheidsmanagement (LOBO) aan hogescholen vastgesteld. Hierin zijn de veranderingen in het werk- en beroepenveld beschreven en wat deze betekenen voor de opleidingen. Het landelijk opleidingsprofiel is internationaal gevalideerd tijdens het jaarlijkse congres van de European Group of Public Administration (EGPA) in 2018. Het geactualiseerde opleidingsprofiel wordt sinds het studiejaar 2020-2021 gehanteerd door alle opleidingen Bestuurskunde/Overheidsmanagement in Nederland; de opleiding heeft vastgesteld dat het actuele landelijke profiel voldoende aansluit bij haar eigen beroeps- en opleidingsprofiel.

Het panel waardeert dat de opleiding op verschillende manieren voortdurend afstemming zoekt met de praktijk. De opleiding neemt initiatieven om in te springen op ontwikkelingen binnen maatschappij en openbaar bestuur en legt ook verbindingen met het geactualiseerde landelijke beroeps- en opleidingsprofiel (LOBO), met daarin nieuwe focusgebieden, zoals het moreel kompas en digitalisering. De opleiding heeft haar profiel uitgebreid gevalideerd; zij heeft keuzes getoetst/gevalideerd vanuit literatuur over de ontwikkeling van de bestuurskunde, gesprekken met vertegenwoordigers uit het werkveld en (inter)nationale kaders. Ook laat ze zich voeden vanuit hbo-onderzoek t.b.v. aanpassing van de *Body of Knowledge and Skills* (BoKS). De opleiding deelt verder een werkveldadviescommissie met de masteropleiding Urban Management en heeft vorig jaar voor het eerst een netwerkbijeenkomst georganiseerd voor al haar contacten.

Een aspect dat nog wat onderbelicht lijkt te zijn is het leggen van structurele en expliciete verbindingen tussen het eigen opleidingsprofiel en het LOBO-profiel. In het nieuwe LOBO-profiel zijn onder meer wijzigingen aangebracht in de BoKS per competentie. In totaal zijn er vijfentwintig nieuwe BoKS-elementen bijgekomen, verdeeld over verschillende competenties. Het panel heeft in

de documenten van de opleiding geen samenhangend overzicht of dekkingsmatrix voor de BoKS-elementen van de acht LOBO-competenties aangetroffen².

De opleiding geeft wel op diverse wijzen weer hoe verbindingen worden gelegd tussen haar eigen opleidingsprofiel, haar acht competenties en de LOBO-competenties. Voor zover de opleiding dat nog niet doet, adviseert het panel dan ook om op systematische wijze na te gaan hoe de (nieuwe en bestaande) BoKS-elementen te koppelen aan de opleiding. Daarbij zal de opleiding scherpe keuzes moeten maken en sommige zaken slim moeten clusteren. Dit vereist een methodische aanpak, maar het LOBO-profiel zou daarbij houvast moeten geven.

Conclusie

Het panel concludeert dat het palet van beoogde leerresultaten van de opleiding Bestuurskunde voldoet en aansluit bij het huidige opleidingsprofiel. De beoogde resultaten zijn in lijn met een beroepsoriëntatie op bachelorniveau. Het panel stelt verder vast dat de opleiding veel afstemming zoekt met verschillende stakeholders om ervoor te zorgen dat ze relevant en actueel is en blijft.

Verder stelt het panel vast dat de opleiding momenteel een ontwikkeling doormaakt die ingrijpt op alle aspecten van de opleiding, waaronder het opleidingsprofiel en de beoogde leerresultaten. De opleiding oriënteert zich op mogelijkheden om ook in te zetten op andere contexten dan de grootstedelijke context (bijv. kleinere gemeenten, regionale issues). Een kritische beschouwing van het eigen profiel, de acht competenties en het VBH-model, met diverse interne en externe betrokkenen, kan hierbij helpen; evenals het leggen van expliciete verbindingen met het LOBO-profiel en de onderliggende BoKS-elementen.

De opleiding staat open voor een formele herijking van haar profiel, vastgelegd in competenties die voor studenten aansprekend zijn. Het panel merkt hierbij op dat het niet noodzakelijk is om zich specifiek op de Amsterdamse context te richten. De bestuurskunde-opleidingen in den lande hebben sowieso veel inhoudelijke overeenkomsten en hebben als gemeenschappelijke factor dat ze allen voorbereiden op werken in het openbaar bestuur. De opleidingslocatie, sfeer of de vormgeving van het leren kunnen ook onderscheidende factoren zijn.

Het panel adviseert de opleiding om zichzelf een helder profiel aan te meten, dat richtinggevend is voor haar ontwikkeling de komende jaren en de keuzes die de opleiding maakt in het curriculum de komende jaren. Dit is een andere benadering dan het pragmatisme waarmee de opleiding – volgens haarzelf – tot nog toe functioneerde. De eigen profilering hoeft niet onderscheidend te zijn ten opzichte van andere opleidingen, zo lang het maar breed gedragen en leidend is voor keuzes in haar ontwikkeling en de beschrijving van de beoogde leerresultaten.

Het panel concludeert als laatste dat de ontwikkelingen die de opleiding inzet ten aanzien van haar profiel/beoogde leerresultaten veelomvattend zijn en dat de opleiding in haar documentatie vrij impliciet is over zaken ten aanzien van de concretisering van haar ideeën en wensen. Het panel moedigt de opleiding dan ook aan om de transitie methodisch en analytisch aan te pakken en hierbij (voor zover niet aanwezig) een expliciete visie op verandering van de opleiding (theory of change) en

---

² In reactie op dit rapport geeft de opleiding aan wel over een samenhangend overzicht of dekkingsmatrix voor de BoKS-elementen van de acht LOBO-competenties te beschikken.

op leren en opleiden te hanteren. Dit is volgens het panel een voorwaarde om op kwaliteitsvolle wijze de gewenste aanpassingen door te kunnen voeren.

Oordeel

Voldoet aan de standaard

Aanbevelingen

- Het panel moedigt de opleiding aan om door te gaan op de ingeslagen weg qua profilering die zich richt op "brede maatschappelijke thema's" als vertrekpunt. Het adviseert de opleiding om niet te strak vast te houden aan een uniek opleidingsprofiel.
- Het panel adviseert de opleiding om methodisch en expliciet de samenhang te beschrijven tussen de opleidingscompetenties, leerresultaten en het VBH-model; en hoe deze zich verhouden tot het LOBO-profiel en de onderliggende Body of Knowledge and Skills per competentie.

5.2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Niet van toepassing in verband met de "lichtere opleidingsbeoordeling".

Ook de onderwijsleeromgeving dient beoordeeld te worden door een extern panel van peers. De NVAO is echter niet in het beoordelingsproces en in de besluitvorming betrokken. De opleiding organiseert deze beoordeling zelf (zie hoofdstuk 1).

5.3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Ook de toetsing dient beoordeeld te worden door een extern panel van peers. De NVAO is echter niet in het beoordelingsproces en in de besluitvorming betrokken. De opleiding organiseert deze beoordeling zelf (zie hoofdstuk 1).

5.4. Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Bevindingen en overwegingen

Om zicht te krijgen op de realisatie van de beoogde leerresultaten bestudeerde het panel voorafgaand aan het bezoek de eindwerken van vijftien studenten. Hierbij heeft het panel inzicht gekregen in twee verschillende soorten afstudeerdossiers en bijbehorende beoordelingen.

Tot aan het studiejaar 2020-2021 leverden studenten in de eindfase van de opleiding drie producten op: een afstudeerproduct (i.c. scriptie), een profileringsportfolio en een presentatie/verdediging.

Vanaf het studiejaar 2021-2022 richt de opleiding de afstudeerfase anders in, met het doel beter recht te doen aan het werkveld van de hbo-bestuurskundige. Studenten kunnen vanaf dat moment afstuderen op een beroepsproduct, dat tot stand komt middels het doorlopen van het VBH-model. Een beroepsproduct is alles dat in een professionele context gevraagd kan worden als eindresultaat aan een hbo-bestuurskundige, zoals een actieonderzoek, een discussienota voor een gemeenteraad, een draaiboek voor een expert-bijeenkomst, een website, podcast of een symposium. De bewijsstukken die de student oplevert en het eindproduct vormen het afstudeerdossier. Het afstudeerdossier bestaat vanaf 2021-2022 uit: 1. oriëntatie, 2. plan van aanpak en planning, 3. het beroepsproduct (mogelijk in niet-geschreven vorm), en 4. verantwoording, evaluatie en reflectie.

De directe aanleiding voor het doen van aanpassingen aan de afstudeerfase is dat de "oude" afstudeeropzet volgens de opleiding nog te weinig ruimte gaf aan studenten om hun kennis en vaardigheden in de volle breedte te laten zien. Verschillende contexten en vraagstukken vragen om de vaardigheid verschillende beroepsrollen in te kunnen nemen, verschillende aanpakken te kunnen hanteren, en dus ook om verschillende soorten producten en interventies op te leveren. Daarnaast zag de opleiding dat sommige studenten naast het schrijven van hun afstudeerproduct (i.c. een scriptie) ook een beroepsproduct maakten. Zij zetten daarmee een stap die voor hun opdrachtgever relevant was: het vertalen van opgedane inzichten naar een bruikbaar product. De opleiding geeft aan dat ze bij het ontwikkelen van een nieuwe afstudeeropzet nadrukkelijk de feedback op het afstuderen en gerealiseerd niveau heeft meegenomen van onder andere alumni, werkveldpartners en voorgaande visitatiepanels.

Het panel heeft in de selectie van eindwerken sterke en minder sterke werken aangetroffen. Een eindwerk (oude stijl) was volgens het panel van onvoldoende kwaliteit en voldeed niet aan de eisen die de opleiding zelf hanteert. In algemene zin stelt het panel vast dat de bestudeerde eindwerken (oude en nieuwe stijl) minimaal aan basiskwaliteit voldoen. Ze zijn relevant voor de praktijk en op voldoende niveau (startbekwaam). De eindwerken leveren bijdragen aan kennisopbouw (toegepast, beroepsgericht), reiken handvatten aan voor praktijkoplossingen/interventies, en hebben waarde voor de beroepspraktijk. Ze bevatten relevante (nieuwe) praktijkgegevens, voortkomend uit (eigen) desk- en fieldresearch. Een observatie van het panel is dat de fieldresearch soms gebaseerd is op relatief kleine aantallen, waardoor de validiteit en betrouwbaarheid beperkt is.

De eindwerken zijn over het algemeen professioneel opgebouwd en opgeleverd (zakelijk taalgebruik, structuur, layout). De schrijfstijl is overwegend toegankelijk en vanuit de (informatie)behoeften van de opdrachtgever geschreven. Studenten tonen zich in hun schriftelijke rapportages bewust van de eigen positie. De onderzoeken zijn afgebakend, hoofd- en deelvragen dienen als leidraad. Een algemeen beeld is wel dat het gebruik van theorie in de eindwerken soms te ver afstaat van het praktijkvraagstuk, niet overal even relevant is, of dat er juist een tekort aan theorie/theoretisch kader is. In het zelfevaluatierapport geeft de opleiding zelf ook aan dat zij en de vertegenwoordigers van het werkveld vinden dat het gebruik van theorie in de afstudeerwerken (zeker in eindwerken nieuwe stijl) nog zoeken is. Verder merkt het panel op dat de grootstedelijkheid, die de opleiding noemt als belangrijke context en profiel, amper tot uiting komt in de selectie eindwerken die het heeft bestudeerd.

Op dit moment studeert het merendeel van de studenten van het laatste cohort afstudeerders af met een beroepsproduct dat een op kennisproductie gericht onderzoeksrapport is. Het panel ziet

dan ook mogelijkheden om met opleiding/team verdere initiatieven te nemen om studenten en praktijkbegeleiders optimaler voor te bereiden op en te begeleiden en faciliteren bij het afstuderen op beroepsproducten (nieuwe stijl).

De nieuwe manier van eindwerken opleveren vraagt om een explicietere of andere afstemming met het werkveld, zodat er meer bekendheid komt en er meer passende opdrachten kunnen ontstaan. Het panel moedigt de opleiding ook aan om na te gaan wat de gewenste invullingen van de beroepsproducten zijn en op welke wijze de opleiding hiermee kan aantonen dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. Zo kan de opleiding zich de vraag stellen of bij adviesrapporten ook de uitwerking van het best passend advies, inclusief financiële (of andersoortige) onderbouwing en implementatieplan hoort. Hierbij heldere kaders hanteren kan de impact van beroepsproducten vergroten, een organisatie werk besparen, en studenten bijvoorbeeld alert maken om in de organisatie op zoek te gaan naar draagvlak. De handreikingen die de opleiding al doet (bijv. verstrekken van voorbeelden van beroepsproducten) kunnen studenten hier al mee op weg helpen. Uit het gesprek met studenten tijdens het visitatiebezoek blijkt echter wel dat het afstuderen nieuwe stijl voor hen nog wat onduidelijk is en meer concretisering behoeft. Als voorbeeld noemen zij het verschil tussen afstuderen binnen of buiten een zogeheten afstudeerkring. Deze afstudeerkringen zijn relatief nieuw en de werkwijze wordt gaandeweg ontwikkeld.

Naast bestudering van de eindwerken, heeft het panel ook gesproken met een aantal alumni en inzicht gekregen in relevante evaluatiegegevens die inzicht geven in de aansluiting tussen de opleiding en de praktijk en het succes van afgestudeerden in vervolgoopleidingen. Alumni met wie het panel sprak kijken met tevredenheid terug op de opleiding en noemden met name de praktijkgerichtheid van de opleiding als pluspunt omdat die hen goed klaarstoomt en "socialiseert" voor het werkveld. Ook het multidisciplinaire karakter werd expliciet in positieve zin benoemd. In de praktijk moesten zij wel het - in de opleiding geleerde - bestuurskundig jargon weer afleren (met name op schrift). Daarnaast gaven ze aan dat ze - in hun beleving - nog niet voldoende vaardigheden hadden om veranderingen aan te kunnen brengen in een organisatie. Maar de consensus onder studenten is dat zij na afronding van de opleiding startbekwame bestuurskundigen zijn.

Ook uit de evaluatiegegevens blijkt dat studenten gedurende hun studie tevreden zijn over de opleiding en de aansluiting op de praktijk. Ze vinden dat de inhoud van de opleiding aansluit bij actuele ontwikkelingen (NSE 2022 score 4,16) en ze zijn tevreden over de vaardigheden die ze opdoen voor de beroepspraktijk (NSE 2022 score 3,72) en de voorbereiding op hun beroepsloopbaan (NSE 2022 score 3,52). In de hbo-monitor geeft 76% van de ondervraagde alumni aan (zeer) tevreden te zijn over de opleiding. En uit de alumni-monitor die de opleiding zelf bijhoudt blijkt dat afgestudeerden goed terechtkomen. Ruim de helft van de alumni studeert door (wo-masteropleiding). Het panel waardeert dat de opleiding gegevens heeft gepresenteerd hoe alumni op vervolgoopleidingen presteren. Daarmee draagt de opleiding bij aan eigen validering.

Van alle gevolgde alumni is bijna 73% op dit moment aan het werk. Zij werken in de breedte van het publieke domein en op het snijvlak tussen de publieke en private sector; 53% komt terecht in het publieke domein, zoals gemeentes, provincies, uitvoeringsorganisaties, rekenkamers, woningcorporaties; en 47% belandt in de private sector, maar doorgaans op een plek met een publieke component, bijvoorbeeld in de consultancy of public affairs.

Conclusie

Het panel concludeert na bestudering van de eindwerken dat deze van voldoende kwaliteit zijn. Het panel oordeelt ook dat alumni en werkveld voldoende baat hebben bij de opleiding. De opleiding zorgt voortdurend voor een sterke relatie met het werkveld. Wat betreft de aanpassingen aan de afstudeerfase waardeert het panel dat het afstuderen op een beroepsproduct direct duidelijk maakt dat studenten van de opleiding Bestuurskunde van de HvA een andere oriëntatie hebben dan studenten met een universitaire achtergrond. Voor veel functies is het passend om studenten met een evident beroepsgericht profiel aan te nemen en het panel is dan ook positief over de ingeslagen weg.

Het panel waardeert de transitie die de opleiding maakt ten aanzien van de wijze waarop ze de realisatie van de leerresultaten wil aantonen, maar vindt ook dat het noodzakelijk is dat de opleiding hier nog een volgende stap in zet. Zo zullen minimumeisen t.a.v. de vormgeving van de beroepsproducten, het niveau en de beoordeling snel verder moeten worden uitgewerkt. Daarin kan de opleiding niet te vrijblijvend opereren. Het panel geeft aan de opleiding mee dat het belangrijk is dat de te leveren prestatie door de studenten niet te grote afwijkingen kent op basis van het gekozen beroepsproduct en overeenkomst met de studielast die hiervoor staat. Daarnaast zullen ook de opdrachtgevers de juiste verwachtingen moeten hebben van het afstuderen op een beroepsproduct. Een versnelling van de ontwikkeling van de afstudeerfase nieuwe stijl mag worden verwacht, met een strakke sturing die samenhangend, kritisch en consistent is en wordt uitgevoerd op basis van een expliciete visie.

Oordeel

Voldoet aan de standaard

Aanbeveling

- Het panel adviseert de opleiding om het aantonen van de realisatie van de leerresultaten op een methodische en expliciete wijze verder te ontwikkelen en om daarbij minimumeisen t.a.v. de vormgeving van de beroepsproducten, het niveau en de beoordeling verder uit te werken en helder te communiceren aan alle betrokkenen.

6. BIJLAGEN

Bijlage 1. Bestudeerde documentatie

Het panel bestudeerde een brede selectie van documenten met betrekking tot het profiel van het programma en de beoogde leerresultaten en de gerealiseerde leerresultaten :

- Zelfevaluatierapport en studentenhoofdstuk
- Bijlagen bij zelfevaluatierapport
  - Overzicht interviews werkveld 2019
  - Competentieprofiel HvA Bestuurskunde
  - Eindkwalificaties niveaus 1-3 HvA Bestuurskunde
  - Verantwoording competenties
  - Opleidingsprofiel Bestuurskunde Opleidingen vastgesteld door het Landelijk Overleg Bestuurskunde Opleidingen
  - Plan van Aanpak digitalisering HvA Bestuurskunde
  - Beroepsproducten bij competenties en voorbeelden, tabel 1 en tabel 2
  - Handreiking Verantwoord Bestuurskundig Handelen
  - Gespreksnotities Werkveldoverleg 2021
  - Studiehandleiding afstuderen 2020-2021 HvA Bestuurskunde
  - Studiehandleiding BOV5 en instructie workshop storytelling
  - Studiehandleiding afstuderen 2021-2022 HvA Bestuurskunde
  - Feedbackformulieren afstuderen per fase van het VBH-model Formulier input opdrachtgever
  - Alumnimonitor HvA Bestuurskunde
  - Werkveldevaluatie afstuderen 2022
  - Alumni Bestuurskunde HvA doorstroom naar FSW VU
- Vijftien afstudeerdossiers 2020-2022: nadere specificatie op te vragen bij de secretaris

Bijlage 2 Bezoekprogramma

08.15-08.30	Ontvangst panel
08.30-09.00	Onderling overleg panel
09.00-09.30	"Goede start": kennismaking panel en opleiding, gezamenlijke start van de dag
09.30-11.00	"Feedback en dialoog": toelichting transitie en bevindingen/feedback panel
11.00-11.30	Pauze
11.30-12.30	Thematische sessie: moreel kompas
12.30-13.30	Lunch
13.30-16.00	Thematische sessie: digitalisering
16.00-16.30	Gesprek met studenten en alumni
16.30-17.00	Onderling overleg panel: opstellen definitieve bevindingen
17.00	Terugkoppeling door voorzitter